

MANUÁL
PREVENCE
#prsakoule

 loono

O manuálu #prsakoule

Manuál, který držíš v ruce, vznikl v rámci kampaně “Sahám si na ně každý měsíc” - **#prsakoule**. Ta učí, jak pravidelně vyšetřovat prsa a varlata. Málokdo totiž ví, že by si na ně měl 1x měsíčně sáhnout správně a odhalit tak případnou rakovinu včas. Nezapomíná ale ani na prevenci rakoviny děložního čípku, tlustého střeva nebo kůže.

O Loono

V Loono ukazujeme, jak je prevence důležitá. Jsme tým mladých lékařů a studentů medicíny. Na workshopech ve školách, firmách i na festivalech vzděláváme v oblasti reprodukčního zdraví (**#doledobry**) a prevence onkologických (**#prsakoule**) a kardiovaskulárních onemocnění (**#zijessrdcem**). O zdraví a těle mluvíme srozumitelně, nestrašíme děsivými statistikami a inspirujeme ostatní, aby se o sebe starali rádi a zavčas.

Loono v číslech

5 let
existence

50 000+
vyškolených
lidí

5 měst
Praha, Brno,
Plzeň, Hradec
Králové,
Olomouc

1000+
workshopů

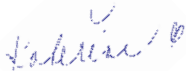
150+
členů týmu

45

Náš příběh

Naší zakladatelce Kateřině bylo 22 let, když jí diagnostikovali zhoubný nádor. Díky tomu, že naslouchala varovným signálům svého těla, bylo vše zachyceno v časném stádiu. Vyléčila se a rozhodla se svým příběhem inspirovat zejména mladé lidi, aby na své zdraví mysleli právě teď.

MUDr. Kateřina Vacková
Zakladatelka Loono

Vážená slečno,
před 2 týdny si můj syn
sáhl na svoje, jak vy říkáte
#prsakoule a svěřil se mi,
že je něco špatně a zítra
jde na operaci. Vypadá to
zhoubně a je mu teprve
17 let. Prosim, držte nám
palce a i nadále inspirujte
mladé lidi, aby přemýšleli
o svém těle. S úctou
Petr L.

iMessage

**Díky nám si už 45 lidí
objevilo rakovinu
v časném stádiu.**

Pod záštitou

**I. LÉKAŘSKÁ
FAKULTA**
Univerzita Karlova

Za podpory

*Společnost všeobecného
lékařství ČLS JEP*

MINISTERSTVO ZDRAVOTNICTVÍ
ČESKÉ REPUBLIKY

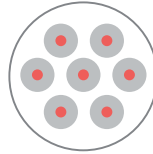
Co je to rakovina?

Rakovinu čili nádor si můžeš představit jako nekontrolovatelné množení buněk jakéhokoliv orgánu v těle. Ten může ztratit svoji funkci nebo svojí velikostí začít utlačovat okolí.

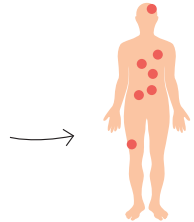
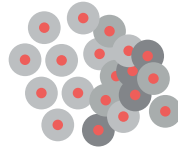
Podle závažnosti rozdělujeme nádory na:

Nezhoubné, které rostou většinou v pouzdře a nešíří se do okolí.

Zhoubné, které se šíří krví či lymfatickými cestami po těle a zakládají další nádory tzv. metastázy.

Nezhoubný nádor
- ohraničený, nešíří se do okolí

Zhoubný nádor - neohraničený, buňky se množí a nádor zakládá **metastázy**

Jak se projevuje?

Rakovina se projevít může a nemusí. V závislosti na jejím typu a uložení se může vyznačovat některými z celkových či specifických příznaků.

Celkové příznaky:

Specifické příznaky:

Žloutenka - nádory jater, žlučníku, slinivky

Krvácení - z nosu, čípku, konečnicku

Poruchy vidění a bolesti hlavy - nádory mozku

Průjem a zácpa - nádory střeva

Kašel - nádory plic

Zlomeniny - nádory kostí

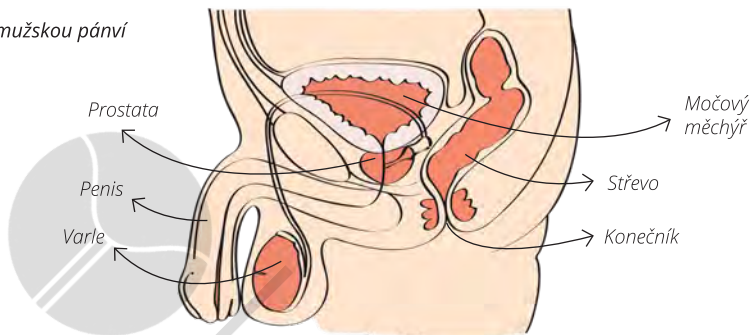
Rakovina může být i bez příznaků.

Pokud na sobě zpozoruješ **cokoliv neobvyklého**, neváhej a navštiv lékaře!

Mužské zdraví

Řez mužskou pánví

Prostata

Zdravá prostata

Prostata změněná nádorem

Prostatu si můžeš představit jako takovou “benzínku pro spermie”, tedy žlázu, která spermiím dodává energii a živiny potřebné na dlouhé cestě za oplodněním vajíčka.

Prostata může utlačovat zespodu močový měchýř a močovou trubici a **projevit se** tak následujícími příznaky:

Potíže
při močení

Krev
v moči

Přerušované

Časté

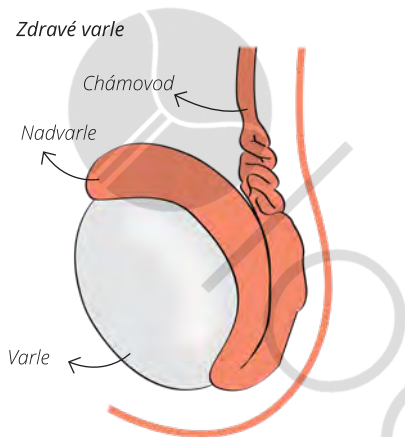
Bolestivé

Rakovina prostaty
se objevuje
u mužů kolem
**60. - 70. roku
věku.**

Varlata

Varlata čili testes čili koule mají na starosti produkci mužského pohlavního hormonu - testosteronu. Kromě toho se v nich při teplotě o 4°C nižší, než je teplota těla, tvoří a dozrávají samotné mužské pohlavní buňky – spermie.

Zdravé varle

20

gramů váží jedno varle.

15

milionů spermií je v 1 ml spermatu.

72

dní trvá vývoj jedné spermie.

Nádor na varleti se může projevit:

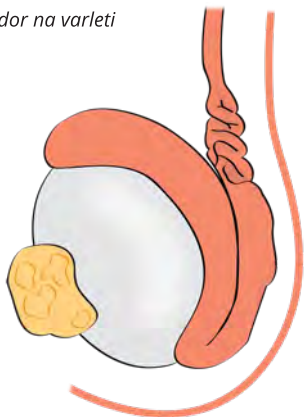
Bulka

Zvětšení

Otok

Bolest

Nádor na varleti

Rakovina varlat je nejčastějším typem rakoviny u mladých mužů (**mezi 15. - 40. rokem**).

Jak vyšetřit varlata

1. Samovyšetření prováděj 1x měsíčně. Volbu dne necháme na tobě.

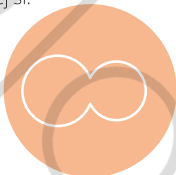

2. Mrkni na ně do zrcadla. Jsou stejná jako minule?

3. Všímej si:

Změny tvaru

Změny velikostí

Bulky

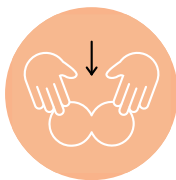
Změny kůže

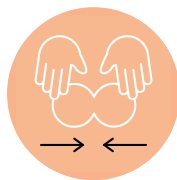
4. Sáhni na ně. TIP: Nejpříjemnější to bude po teplé sprše. Budou lépe prohmatná.

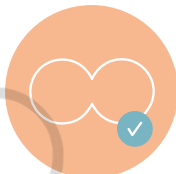
5. Prohmatej je oběma rukama. Jednou rukou varle přidrží, druhou ho celé prohmatej kruhovými pohyby. Palec dopředu, ukazováček a prostředníček dozadu.

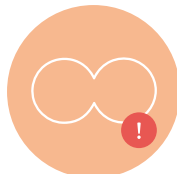
6. Všímej se nerovností na povrchu a bulek uvnitř. Prohmatej i spodek varlat a prostor mezi nimi. Nezapomeň ani na nadvarlata, která najdeš vzadu nahoře. Pokud jsou souměrná, nemusíš se bát.

7. A na závěr odměna. Vezmi varlata do dlaní a promni je, aby ses ujistil/a, žeš na nic nezapomněl/a."

8. Když nic nenahmatáš, máme radost! Nezapomeň na ně sáhnout zase za měsíc!

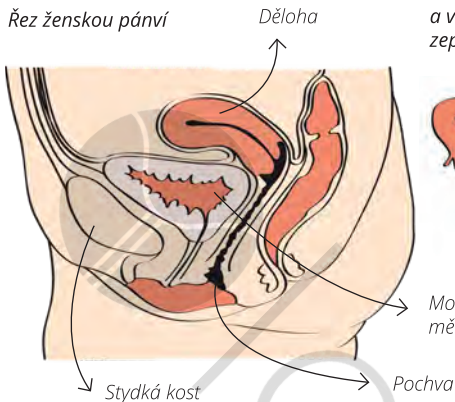
9. Když něco nahmatáš, nepanikař a proči si stránku „Co dělat, když...“.

Věděl/a jsi,
že když se rakovina
varlat objeví včas,
vyléčí se až 99 %
mužů?

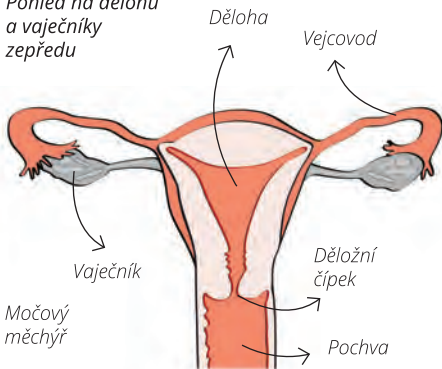

Ženské zdraví

Řez ženskou pávní

Pohled na dělohu a vaječníky zepředu

Děloha a vaječníky

Vaječníky mají na starosti produkci ženských pohlavních hormonů – estrogenů a progesteronu. Kromě toho jsou i zásobárnou pro ženské pohlavní buňky - vajíčka. Ta se v případě oplození usadí v děloze, která tak funguje jako takový "inkubátor" na miminka.

Nádor na vaječníku nebo v děloze se může projevit:

Krvácení po menopauze

Nepřavidelná menstruace

Krvavý výtok

Rakovina dělohy se nejčastěji objevuje u žen kolem 60. roku věku.

Děložní čípek

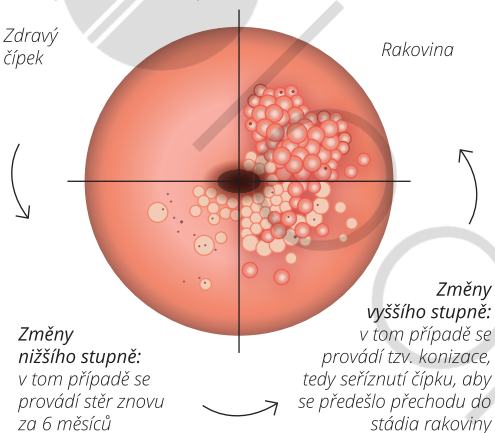
Čípek si můžeš představit jako takovou "zátku", která zabraňuje vstupu infekce z pochvy do dělohy a zároveň z druhé strany zajišťuje, aby miminko zůstalo v děloze celých 9 měsíců.

Rakovinu děložního čípku způsobuje nejčastěji infekce lidským papilomavirem (HPV - např. typy 16 a 18). Ten postupně mění zdravé buňky na rakovinné. Kromě toho však může mít HPV na svědomí i vznik genitálních bradavic (např. typy 6 a 11).

Změny na děložním čípku

Zdravý
čípek

Rakovina

Změny nižšího stupně:
v tom případě se provádí stěr znovu za 6 měsíců

Změny vyššího stupně:
v tom případě se provádí tzv. konizace, tedy seříznutí čípku, aby se předešlo přechodu do stádia rakoviny

Rakovina děložního čípku se může projevat:

Krvavý výtok

Krvácení po sexu

Bolest v podbříšku

Screening:

V rámci každoroční preventivní prohlídky ti tvůj gynekolog odebere tzv. cytologii, tedy stěr z děložního čípku, aby zjistil, jestli se buňky čípku nezměnily.

Rakovina děložního čípku se objevuje u žen už kolem **40. roku věku.**

Jak rakovině děložního čípku předcházet?

Chod 1x ročně na preventivní prohlídku ke gynekologovi.

Nech se očkovat, vhodnou vakcínu ti doporučí gynekolog (kluci i holky).

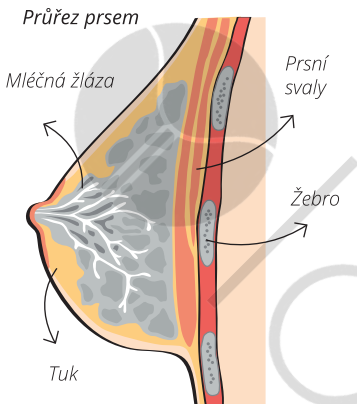

Používej kondom, který sníží riziko přenosu HPV.

Prsa

Prsa čili ňadra čili mamma mají na starosti produkci mateřského mléka a zároveň plní i funkci estetickou a namlouvací.

D

je průměrná velikost prsou v Česku.

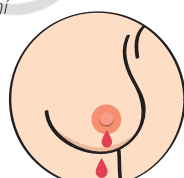
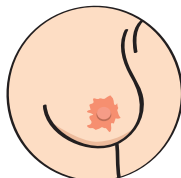
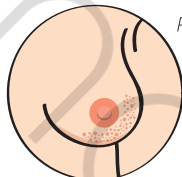
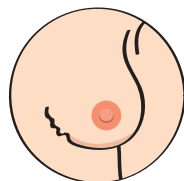
500

gramů v průměru váží jeden prs.

67

kcal má 100 ml mateřského mléka (více než 1 pivo).

Rakovina prsu se může projevit:

Screening:

Po 45. roce zajdi
1× za 2 roky na vyšetření
mamografem, které
hradí pojišťovna. Seznam
mamocenter najdeš na
www.mamo.cz.

Rakovina prsu se objevuje nejčastěji u žen kolem 55 – 65. roku věku. Mohou ji však mít i muži.

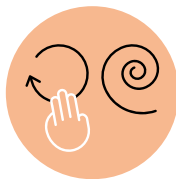
Jak vyšetřit prsa

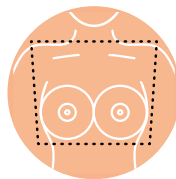
1. Samovyšetření prováděj 1x měsíčně.
TIP: Nejlepší je to 3 - 5 dní po menstruaci
Pokud ji nemáš, vyber si jakýkoliv den v měsíci.

2. Mrkni na ně do zrcadla. Jsou stejná jako minule?
TIP: Zvedni ruce nad hlavu a prohlédni si je znovu.

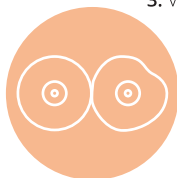

4. Sáhni na ně. Třemi prsty na plochu zakružuj nejdvůr povrchově, potom do hloubky.

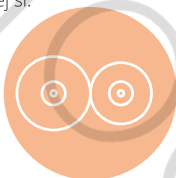

5. Prohmatej je celá: od klíční kosti, do podpaží až k podprsenkové rýze. Všímej si nerovností na povrchu prsou i uvnitř nich.

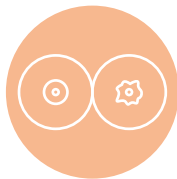
3. Všímej si:

Změny tvaru

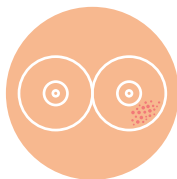
Změny velikosti

Změny tvaru bradavky

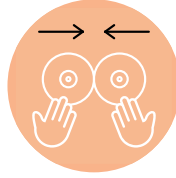
Výtoku z bradavky

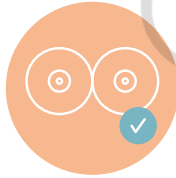
Změny kůže

6. Vyšetřuj je vždy opačnou rukou. Levou rukou prohmatávej pravé prso a naopak. Jestli máš větší prsa, začni vestoje a pak to samé zopakuj vleže na obou bočích.

7. A na závěr odměna! Vezmi prsa do dlaní a promni je, aby ses ujistil/a, že jsi na nic nezapomněl/a.

8. Když je všechno v pořádku, máme radost! Nezapomeň na ně sáhnout zase za měsíc.

9. Když něco nahmatáš, nepanikař, nehledej rady na internetu, ale pročti si „Co dělat, když...“.

Věděl/a jsi, že 30 % rakoviny prsu či varlat odhalí partner či partnerka? Nezapomeň proto prohmatat i svoji milovanou polovičku.

TLUSTÉ STŘEVO

Tlusté střevo má na starosti vstřebávání vody a spolu s tím i produkci vitamínu K.

3

je třetím nejčastějším typem rakoviny v Česku.

1,5

metru měří tlusté střevo na délku.

35

pouze tolik procent lidí starších 50 let navštěvuje screening.

Jak rakovině tlustého střeva předcházet?

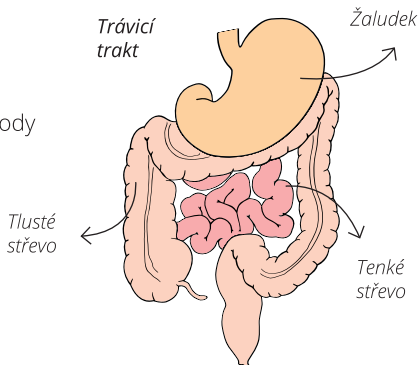
Jez dostatek ovoce a zeleniny kvůli vysokému obsahu vlákniny, která střeva čistí.

Omez konzumaci červeného masa a alkoholu, které poškozují střevní buňky.

Chod' na preventivní kontroly k praktickému lékaři, který provede tzv. TOKS (test okultního krvácení do stolice)

Rakovina tlustého střeva se může projevit:

Hubnutí

Zácpy

Průjmy

Skryté (okultní) krvácení do stolice

Rakovina tlustého střeva se objevuje nejčastěji po 50. roce věku.

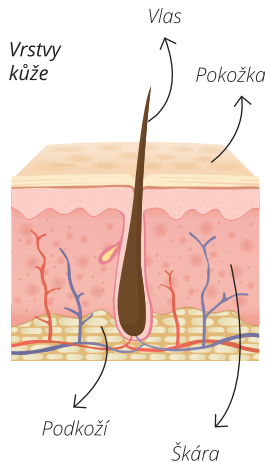
Screening:

Po 50. roce zajdi k praktickému lékaři, který provede TOKS - test okultního (skrytého) krvácení do stolice.

Kůže

Kůže je největším orgánem lidského těla, chrání tvoje tělo před prochlazením, infekcí a UV zářením. Na starosti má ale i produkci vitamínu D.

Rakovina kůže se nejčastěji projeví netypickými mateřskými znaménky. 1× za měsíc si je proto vyšetří podle abecedy. Pokud si na alespoň jednu z následujících otázek odpovíš "ano", zajdi za svým praktickým lékařem nebo rovnou k dermatovenerologovi.

A - ASSYMETRY

Je znaménko **asymetrické**?

B - BORDER

Je znaménko špatně **ohraničené**?

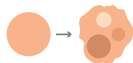
C - COLOUR

Má znaménko jinou **barvu** než před měsícem? Pozor na černou nebo modrou!

D - DIAMETER

Je jeho **průměr** větší než 0,6 mm?

E - EVOLUTION

Mění se znaménko v čase?

Rakovina kůže se objevuje nejčastěji kolem **60. roku věku**.

Jak rakovině kůže předcházet?

Omez pobyty na slunci mezi 11 - 15 h.

Používej ochranu před sluncem - brýle i oděv.

Natírej se krémem s ochranným faktorem každé 2 hodiny.

Pravidelně svou kůži 1× měsíčně kontroluj metodou ABCDE.

Pravidelně chod na preventivní kontroly.

Co dělat, když...

4 důležité kroky, když zjistíš, že s tvým tělem není něco v pořádku.

1. Nepanikař

2. Nestyď se

3. Nehledej rady na internetu

4. Navštiv lékaře

a) Praktický lékař ti pomůže s problémy se střevem, kůží a vystaví ti i žádanku na vyšetření varlat a prsou.

b) Gynekolog vyřeší tvoje potíže s nepravidelným krvácením a změnami na prsou.

c) Na mamologii zajdi rovnou, pokud sis něco nahmatala na prsou.

d) K urologovi můžeš zajít rovnou, pokud sis něco nahmatal na varlatech nebo máš potíže s prostatou.

e) Ke kožnímu lékaři můžeš zajít rovnou, pokud se tvoje znaménko mění v čase.

DŮLEŽITÉ: Lékaři můžeš před samotnou návštěvou zavolat a říct, že sis objevil/a nějakou změnu. Tím se zkrátí čekací doba.

Preventivní kontroly

Praktický lékař

- 1× za 2 roky preventivní kontrola
- V 19 letech přechod k PL pro dospělé

Před návštěvou

Odběr krve (cukr, cholesterol) a moči

Při návštěvě

- Anamnéza - předchozí nemoci, nemoci v rodině
- Fyzikální vyšetření - srdce, plíce, břicho
- Krevní tlak, BMI, zrak, sluch, znaménka
- Kontrola platných očkování
- 50 – 55 let 1× za rok TOKS
(*test okultního krvácení do stolice, screening*)
od 55 let 1× za 2 roky TOKS
nebo 1× za 10 let koloskopie

Zubař

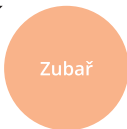
- 1× ročně preventivní kontrola
(obvykle si tě pozve 2× za rok)

Gynekologie

- 1× ročně preventivní kontrola
- Vyšetření kolposkopem (na křesle)
- Stěr z děložního čípku
(*tzv. screeningová cytologie*)
- Ultrazvuk

Mamologie

- **Samovyšetřování (od první menstruace)**
- Samoplátkyně - do 40 let ultrazvuk,
nad 40 let mamograf
- Od 45 let 1× za 2 roky mamograf hrazen
pojišťovnou (*screening*)

*Muži nezapomenou na samovyšetření varlat 1× měsíčně a po 50. roce na první návštěvu urologa.

*Muži i ženy si mohou nechat znaménka vyšetřit praktickým lékařem či kožním lékařem.

Podpoř nás

Abychom mohli v oblasti prevence vyškolit ještě více lidí, budeme potřebovat i tvoji pomoc!

Podpoř nás skrze
Darujme.cz na bit.ly/
DarujmeLoono

Nakup na našem
charitativním e-shopu
na shop.loono.cz

Doporuč naše workshopy
do některé z firem či škol,
které znáš

Sleduj nás

Máš vyšetřeno? Postni svoji fotku nebo komentář s hashtagem **#prsakoule**. Třeba tak k samovyšetření nakopneš někoho dalšího!

A aby ti neutekla žádná z našich akcí či novinek, sleduj nás i na sociálních sítích pod **@loonocz** nebo si na **www.loono.cz** zapiš náš **newsletter**, skrze který ti každý měsíc připomeneme, že je čas se zase vyšetřit.

Líbí se ti
naše aktivity a rád bys
podpořil naše snažení
i jinak? Ozvi se naší
Kateřině na katerina.
vackova@loono.cz

www.loono.cz | [#prsakoule](https://twitter.com/prsakoule) | [@loonocz](https://www.instagram.com/loonocz) | shop.loono.cz

Objednej si manuály i do své ordinace nebo školy na www.shop.loono.cz.